

УДК 347.91 (005.511)

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ: НАУКОВІ РОЗРОБКИ ТА ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ

Сєдашова О.А.

кандидат педагогічних наук, доцент БІЗНЕС-ШКОЛИ «КРОК»,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна
тел.: (050) 923-40 29, e-mail.: SedashovaOA@krok.edu.ua
ORCID: 0000-0001-6562-2749

Євтехов Є.А.

здобувач вищої освіти ступеня «магістр»,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», БІЗНЕС-ШКОЛА «КРОК»
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна, тел.: (067) 766-50-05, e-mail: yevtiekhovea@krok.edu.ua
ORCID: [0000-0002-4775-9079](https://orcid.org/0000-0002-4775-9079)

TENDENCIES OF DEVELOPMENT OF MEDIATION IN UKRAINE: SCIENTIFIC RESEARCH RESULTS AND PRACTICAL IMPLEMENTATION

Sedashova O.

PhD, Associate Professor of KROK Business School "KROK" University, st. Tabirna, 30-32, 03113, Kyiv,
Ukraine
tel.: (050) 923-40 29, e-mail.: SedashovaOA@krok.edu.ua
ORCID: 0000-0001-6562-2749

Yevtiekhov E.

Masterstudent, "KROK" University KROK BUSINESS SCHOOL
st. Tabirna, 30-32, 03113, Kyiv, Ukraine, tel.: (067) 766-50-05, e-mail: yevtiekhovea@krok.edu.ua
ORCID: [0000-0002-4775-9079](https://orcid.org/0000-0002-4775-9079)

Анотація. Стаття присвячена дослідженню теоретико-правових поглядів на тенденції розвитку медіації в Україні. Здійснено огляд та аналіз руху і змін особливих видів вирішення спорів за участі третьої сторони, яка сприяє конфліктуючим сторонам у налаштуванні комунікації з метою самостійного досягнення ними оптимального рішення. Зазначений рух у філософському значенні можна називати розвитком, якщо він пов'язаний із переходом від однієї сутності до іншої, від старого до нового, за обов'язкової наявності нових характеристик або кількісних показників у наступного стану порівняно з попереднім. Проаналізовано наукові статті, в яких досліджувався стан розвитку медіації в Україні як у попередніх століттях на різних етапах становлення Української держави, так і в рамках сучасної історії України. Щодо історичної складової, досліджувалося питання прийнятності та властивості медіації в історичній традиції України з метою виявлення можливих історико-культурних, соціальних, ментальних перешкод для впровадження ефективної системи медіації в Україні. Досліджувалися зокрема згадки про медіацію чи процедури, що за сутністю відповідали цілям, завданням і принципам медіації. Особливу увагу сконцентровано на працях вітчизняних дослідників, які створювалися в межах останнього десятиліття. Проаналізовано стан законопроектної роботи на червень 2020 року, зокрема щодо проходження проєктів законів, які мали б урегулювати медіацію в Україні, в межах сесій VI – IX скликань Верховної Ради України. Здійснено огляд окремих причин та факторів, що обумовили існуючий стан законодавчого регулювання медіації і quasi-медіаційних процедур, у тому числі досліджено вплив міжнародних організацій, міждержавного співробітництва на заходи, спрямовані на становлення медіації в Україні в її сучасному розумінні, зокрема через підготовку фахівців судової гілки влади. Проаналізовано існуючий стан нормативно-правового регулювання quasi-медіаційних процедур, судової медіації. Підсумовано теоретичні висновки щодо ефективної системи медіації в Україні, її порівняння з теперішньою системою медіації. Запропоновано конкретні заходи, втілення яких допоможе трансформувати існуючу систему медіації на більш ефективну для України.

Ключові слова: медіація, управління врегулюванням конфлікту, управління спорами, проєкт закону, врегулювання спору за участю судді, досудова медіація, система медіації, модель медіації, quasi-медіаційні

процедури, судова медіація, цивільний процес, господарський процес, адміністративне судочинство, міжнародні організації, сучасна історія, конфлікт.

Формул: 0, рис.: 0, табл.: 0, бібл.: 14.

Annotation. The article is dedicated to research of theoretic and legal views to tendencies of development of mediation in Ukraine. It contains the result of overall review and analysis of flow and changes of specific dispute resolution forms with the third party participation, which facilitates the conflicting parties in tuning of communication in order them to reach independently the best solution. Mentioned flow in the in the philosophical meaning can be defined as development, if it is related to transition from one essence to another, from old to new, with the obligatory presence of new features or quantitative indicators in the new state in comparison to previous. The analysis was done to scientific articles, which contained the research of development condition of mediation in Ukraine either at the previous stages of foundation of Ukrainian State, or in the frame of modern Ukrainian history. In relation to historical content it was researched the issue of acceptability and features of mediation within the Ukrainian historical tradition in order to reveal possible historical, cultural, social and mental obstacles impeding implementation of effective mediation model in Ukraine. The research was done in particular to references about mediation and procedures, which with their essence had similar to targets, tasks and principles of mediation. Special attention was dedicated to writing of national researchers, which were created during the last decade. The analysis was done to legislative work as of June 2020, in particular in relation to passage of Law Projects, which could regulate the mediation in Ukraine during sessions of VI – IX convocations of Parliament of Ukraine. The overall review was done to individual reasons and factors, which conditioned existing state of legislative regulation of mediation and quasi-mediation procedures, including the influence of international organizations, interstate cooperation to events directed to establishment mediation in Ukraine in its modern understanding, in particular by means of training of professionals rooting from judicial branch of state power. The analysis was done to modern condition of regulations of quasi-mediation procedures, judicial mediation. The summary was given in relation to theoretical conclusions for effective mediation model in Ukraine, its comparison to existing mediation model. It was offered particular steps, which if implemented shall help to transform existing mediation model in Ukraine to effective to Ukraine mediation model.

Key words: mediation, settling conflict management, dispute management, draft law, dispute resolution with the participation of judge, pre-court mediation, mediation system, mediation model, quasi-mediation procedures, court mediation, civil procedure, commercial procedure, administrative procedure, international organizations, modern history, conflict.

Formulas: 0, fig.: 0, tabl.: 0, bibl.: 14.

Постановка проблеми. Питання розвитку медіації в Україні знайшло своє відображення як у наукових працях, так і в законопроектній роботі за 2010 – 2020 роки. У деяких джерелах початок законопроектної роботи датується 2007 роком [5, с. 191]. Це свідчить про існування суспільного запиту на запровадження в Україні сучасних та ефективних механізмів медіації з одного боку, а з іншого боку, вказує на мінливість концепції медіації й тривалі дискусії з цього приводу, обумовлені як власне прикладними проблемами, так і питаннями з політичної площини. Остаточне врегулювання цього питання надало би додаткові інструменти для ефективного управління вирішенням спорів, у тому числі у сфері бізнесу. Дієвість та ефективність механізму медіації підтверджується досвідом таких країн, як: Польща, США, Франція, Німеччина, Австрія, Великобританія, Бельгія.

Науковій розробці проблеми тенденцій розвитку медіації в Україні присвятили свої дослідження І.Г. Ясиновський, Ю.Ю. Рябченко, В.В. Яковлев, Е. Катаєва, С.Ф. Задорожна, Н.В. Боженко, О.В. Белінська та інші вітчизняні дослідники. Зазначені науковці розглядали як згадки про медіацію чи процедури, які за сутністю відповідали цілям, завданням та принципам медіації, так й існуючий стан законодавчого регулювання медіації та quasi-медіаційних процедур.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Однак, проблема розробки і впровадження ефективної системи медіації в Україні та її порівняння з існуючою системою медіації досліджені недостатньо.

Цілі статті – здійснити теоретичний аналіз сучасного стану тенденцій розвитку медіації в Україні, підсумувати теоретичні висновки щодо найбільш сприятливої системи медіації в Україні.

Виклад основного матеріалу.

Тенденції розвитку медіації в Україні знайшли своє відображення як в наукових працях, так і в результатах законопроектної роботи.

І.Г. Ясиновський зазначає про давні історичні корені медіації на території України, які беруть свій початок із Запорізької Січі, де вирішення важливих питань, у тому числі військових, відбувалося у формі кола, що тривало доти, доки питання не буде вирішено. Згадує він і про процедури «полюбовного примирення», які існували на території Руського воєводства у XV – XVI століттях для вирішення конфліктів між шляхтичами за участі преарбітра. З огляду на зазначене, І.Г. Ясиновський робить висновок, що інститут медіації для України є прийнятним і давно застосовуваним, що підтверджується історичними фактами [1, с. 32]. На думку І.Г. Ясиновського, станом на 2014 рік медіація в Україні тільки набирає обертів і поки що не набула законодавчого закріплення [1, с. 33].

Ю.Ю. Рябченко зазначає, що, не оспороюючи значення розвитку різних способів альтернативного вирішення спорів у рамках вітчизняної правової системи, варто вказати на медіацію як на спосіб, який, з одного боку, є одним із найбільш використовуваних, а з іншого – його нормативне врегулювання не відповідає потребам часу, що відбито у неодноразових спробах прийняття Закону, спрямованого на врегулювання застосування цього способу (станом на 2017 рік, починаючи з 2010 року було подано 9 проєктів Закону України «Про медіацію») [2, с. 133]. Ю.Ю. Рябченко дійшов висновку, що аналіз положень одного з історичних, з позиції сьогодення, проєктів Закону України «Про медіацію» свідчить про застосування флуктуаційної моделі медіації у цивільному судочинстві [2, с. 133]. Також він визначив те, що врегулювання питань форми укладення медіаційної угоди має здійснюватися з використанням переважно диспозитивного, а не імперативного методу регулювання [2, с. 134].

В.В. Яковлев зазначає, що в Україні практика застосування способів альтернативного вирішення спорів на 2017 рік не є поширеною, а їх система знаходиться на етапі свого формування. Деякі з них уже досить тривалий час регламентовані вітчизняним законодавством та визнані практикою (примирні процедури, трудовий арбітраж, міжнародний комерційний арбітраж, третейське судочинство). При цьому медіація є способом альтернативного вирішення спорів, який не отримав законодавчого закріплення [3, с. 95]. Згідно з дослідженням автора вперше термін «медіація» з'явився у законодавчому полі України у тексті Закону України «Про безоплатну правову допомогу» в контексті обов'язку суб'єктів надання безоплатної первинної правової допомоги сприяти всім особам, які перебувають під юрисдикцією України, у забезпеченні доступу до медіації [3, с. 96]. В.В. Яковлев вказує на те, що медіація прямо не заборонена законодавством і, як примирна процедура, може здійснюватися на підставі положень існуючих процесуальних кодексів. Однак, саме прийняття Закону України «Про медіацію», на думку спільноти медіаторів, мало б стати потужним стимулом для формування загальнонаціонального ринку відповідних послуг. При цьому В.В. Яковлев дійшов висновку, що лише сам факт наявності такого закону не слід розцінювати як гарантію швидкого та ефективного розвитку медіації в Україні [3, с. 103].

Е. Катаєва зазначає, що станом на 2013 рік існує потреба в законодавчому врегулюванні медіації, наголошує на відсутності у процесуальних кодексах відповідних механізмів, констатує, що, на думку спільноти юристів і медіаторів, відсутнє широке визнання медіації, а так само, відсутня активна державна підтримка розвитку медіації [4, с. 156-157]. Автор вказує, що інтерес до медіації з боку юристів, психологів, конфліктологів має хвилеподібну траєкторію – піки моди змінюються розчаруванням і навпаки [4, с. 158]. Е. Катаєва згадує про проєкт

«Суддівська освіта – для економічного зростання» за сприяння Канадської агенції з міжнародного розвитку (CIDA), учасником якого, серед інших, став Одеський окружний адміністративний суд, де в 2013 у рамках «тижня медіації» були проведені заняття з підготовки суддів, за участю яких здійснюється процедура досудового врегулювання спорів [4, с. 158], а також згадує про роботу ініціативної групи в Одеському окружному адміністративному суді з розробки правил щодо роботи суддів, за допомогою яких здійснюється процедура досудового врегулювання спорів [4, с. 160].

Однак, Е. Катаєва вказує, що медіація в Україні, як дієвий інститут урегулювання спорів, станом на 2013 рік не розвинулася. Поодинокі випадки успішного завершення переговорів сторін спору в форматі медіації мають місце, але це скоріше виняток, ніж правило. Інтерес до застосування на практиці медіації спостерігається у 3 професійних групах: психологів-психотерапевтів, юристів, підприємців-управлінців [4, с. 161].

С.Ф. Задорожна вказує на те, що в Україні одним із основних способів вирішення спорів є судовий, альтернативні способи врегулювання не набули значної популярності, насамперед через дешевизну судового розгляду в Україні [5, с. 189]. Автор зазначає, що серед чинників, які перешкоджають поширенню примирної процедури на теренах України, є необізнаність сторін спору про існування можливості вирішення спору без участі суду, відсутність упевненості в їх дієвості та ефективності, а вирішальне значення має відсутність адекватного законодавчого регулювання як процедури медіації, так і її результатів [5, с. 190-191]. Щодо особливостей першого в історії України проекту Закону України «Про медіацію», С.Ф. Задорожна зазначає, що законодавець станом на 2007 рік не планував запровадження примирної процедури в її класичному вигляді (як альтернативу державному судовому розгляду), а пропонував лише можливість додаткового способу вирішення спорів, які передані на вирішення державному суду [5, с. 191].

Н.В. Боженко згадує, що в Україні медіація з'явилася через 3 роки після розпаду Радянського Союзу. 1994 року, з метою сприяння розвитку стабільного українського суспільства шляхом запровадження відновних практик і підходів, у Києві був створений перший Український Центр Порозуміння, як представництво міжнародної організації SearchforCommonGround («Пошук порозуміння»), і вже у 1995-1997 роках перші навчені медіатори стали брати участь у вирішенні міжособистісних конфліктів за допомогою процедури медіації [6, с. 96]. З 2003 року в українських судах медіатори беруть участь у процесах експериментально [6, с. 96]. Автор також зазначає, що станом на 2017 рік думки суддів щодо процедури неоднозначні. Одні розраховують на розвантаження судів за допомогою медіації, а інші вбачають ризики у зловживанні учасників судового процесу, які за допомогою медіації будуть отримувати інформацію про те, на що готова погодитися інша сторона [6, с. 97].

О.В. Белінська зазначає, що станом на 2011 рік, провівши порівняльне дослідження передового досвіду деяких країн світу в царині медіації, Рада Європи підготувала рекомендації щодо таких кроків, які доцільно було б здійснити Україні, та запропонувала свої висновки щодо відповідної нормативно-правової бази [7, с. 162]. Автор згадує про те, що у 2003 році благодійна організація «Український центр порозуміння» у співпраці з Верховним Судом України розпочала програму впровадження медіації у кримінальних справах у м. Києві [7, с. 163]. Наводить дані щодо результатів програми Ради Європи «Прозорість та ефективність судової системи», де чотирьома пілотними судами – Білоцерківським міськрайонним судом Київської області, Вінницьким окружним адміністративним судом, Донецьким апеляційним адміністративним судом, Івано-Франківським міським судом – за період з 5 липня 2010 року по 15 листопада 2010 року 83 справи були передані на медіацію, у 50 справах медіація відбулася,

у 36 справах медіація закінчилася успішно, та у 33 справах укладена медіаційна угода [7, с. 171].

О. Адамантис, станом на 2011 рік, зазначає, що опитування, проведене «ЮРИСТ & ЗАКОН» серед юристів, виявило, що близько 60% з них має непевне уявлення про медіацію, близько 30% вивчали цей спосіб урегулювання спорів, однак не використовують його у своїй практиці, й лише 10% респондентів відповіли, що успішно практикують медіацію у своїй діяльності [8].

Таким чином, можна дійти висновку, що недостатньо дослідженими є питання, якою саме має бути ефективна система медіації для України та яких конкретних заходів доцільно було б ужити, для того щоб трансформувати існуючу в Україні систему медіації в ефективну. Аналогічно недостатньо досліджено питання щодо існуючої в Україні системи медіації з урахуванням чинних редакцій процесуальних кодексів.

Що ж до сучасного стану регулювання медіації в Україні, у чинних редакціях Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) [9], Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України) [10] та Кодексу адміністративного судочинства України (далі КАС України) [11], міститься єдине положення (в переліку осіб, які не можуть бути допитані як свідки), що характеризує статус медіації як позасудову процедуру регулювання спору. Подібні положення містяться і в ст. 1 Проекту Закону України «Про медіацію» № 3504 від 19.05.2020 [12] (далі – Проект 3504) та у ст. 1 Проекту Закону України «Про медіацію» 3504-1 від 04.06.2020 [13] (далі – Проект 3504-1).

При цьому, всі три кодекси місять главу 4 під назвою «Врегулювання спору за участю судді» [9; 10; 11]. Вказана глава містить норми, які стосуються добровільної для сторін судової процедури, що може мати місце до початку розгляду справи по суті. З огляду на критерії класифікації за учасником процесу або спеціальним суб'єктом, який здійснює медіацію, а також стадії

конфлікту, на якій сторони звертаються до медіатора, враховуючи зміст відповідного розділу процесуальних кодексів, урегулювання спору за участю судді є нічим іншим, ніж судовою медіацією, що може завершуватися як добровільним укладенням сторонами мирової угоди, так і виходом сторін із процесу медіації за власним рішенням і за рішенням судді, якщо останній вбачає затягування процесу вирішення спору або спливи визначений строк медіації.

Таким чином, можна зробити висновок, що в Україні вже запроваджено певну систему медіації (хоча формально цей процес і не називається медіацією), основними характеристиками якої є: суддя в ролі медіатора, як правило одноосібно, в рамках судового спору, але до початку розгляду справи по суті, за добровільним рішенням сторін виступає в якості організатора вирішення конфлікту, при цьому суддя не є професійним медіатором (тобто не отримує спеціальної формальної кваліфікації), але має повноваження щодо завершення процедури медіації і переходу до судового розгляду справи по суті. Деякі спеціалісти називають таку модель медіації «quasi-медіацією». Зокрема, на цю користь наведені аргументи у статті «Врегулювання спору за участі судді та медіація: що спільного в цих інститутах» О.Блажівської, судді Господарського суду Києва, доктора юридичних наук, доцента на посаді професора кафедри інтелектуальної власності юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, спеціально для «Судово-юридичної газети» [14]. У будь-якому випадку така нещодавно запроваджена судова система медіації є фактично продовженням традиційної вітчизняної судової практики, де на початкових судових засіданнях (особливо в першій інстанції загальних судів) суддя нерідко рекомендує сторонам домовитися і вийти на певний формат мирової угоди (відкладаючи при цьому розгляд справи по суті на одне-два засідання). Більше того, без фіксування процесу судді іноді здійснювали і певні умовно-медіаційні «сесії» зі сторонами,

мотивуючи їх до досягнення консенсусу та укладення мирової угоди. Таким чином, запровадження врегулювання спору за участю судді на рівні закону фактично є законодавчим закріпленням вітчизняних судових медіаційних практик.

Висновки. На сучасному етапі можна констатувати задовільний стан теоретичної розробки проблеми тенденцій розвитку медіації в Україні. Так, предметом дослідження були: історичний аспект розвитку інституту медіації та сучасні тенденції його розвитку, вдосконалення процесуального статусу сторін у контексті розвитку медіації в Україні, перспективи законодавчого регулювання медіації в Україні й інші суміжні теми. Протягом VI – IX скликань Верховної Ради України в стані проходження перебували шістнадцять проєктів Законів України, які мали б урегулювати процедуру медіації в Україні, жоден з яких станом на дату написання статті не було прийнято. Останні два з них – 3504 та 3504-1 лише надані для ознайомлення, тобто законотворчий процес у сфері регулювання медіації запущено спочатку. При цьому, наразі чинні Цивільний процесуальний кодекс України, Господарський процесуальний кодекс України, Кодекс адміністративного судочинства України регулюють судову «quasi-медіацію» у формі врегулювання спору за участю судді. З огляду на зазначене, найбільш сприятливою системою медіації в Україні буде система медіації, що включатиме як власне досудову медіацію, так і судову «quasi-медіацію» у формі врегулювання спору за участю судді.

За таких обставин, для трансформації існуючої в Україні системи медіації в

ефективну доцільно було б ужити таких заходів, а саме:

1. Прийняти базовий закон, який регулюватиме досудову медіацію як окрему процедуру.

2. Запровадити перехідний період, протягом якого провести практичну апробацію прийнятого законодавства.

3. Зібрати та опрацювати статистичні дані щодо ефективності досудової медіації за перехідний період.

4. Зібрати та опрацювати статистичні дані щодо взаємодії та співвідношення досудової медіації та врегулювання спору за участю судді.

5. За результатами аналізу зібраних статистичних даних невідкладно внести зміни до базового закону, який регулює досудову медіацію, а також до процесуальних кодексів, згідно із реальними потребами учасників, зокрема в частині обов'язковості медіаційного застереження, обов'язковості досудового врегулювання, можливості виконання угоди, досягнутої за результатами медіації, способів і методів медіації під час урегулювання спору за участю судді та відповідної спеціальної підготовки суддів.

Такий експериментальний шлях запровадження дворівневої системи медіації відповідатиме і передовим практикам управління, де одне із центральних місць відводиться перетворенню всієї діяльності у ланцюжок експериментів, незважаючи на суворе дотримання вже усталених стандартів. Така двоскладова система медіації відповідатиме і передовим світовим практикам, де держава має запровадити різноманітні механізми для ефективного поновлення порушених прав особи.

Література

1. Ясиновський І.Г. Історичний аспект розвитку інституту медіації та сучасні тенденції його розвитку. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція.* 2014. № 10-2. Т. 1. С. 31-33.
2. Рябченко Ю.Ю. Вдосконалення процесуального статусу сторін у контексті розвитку медіації в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: ПРАВО.* 2017. Вип. 43. Т. 1. С. 132 – 134.
3. Яковлев В.В. Медіація в Україні: перспективи законодавчого урегулювання. С. 94–104. URL: <https://zenodo.org/record/400390#.XvdjapCP5fE> (дата звернення 21.07.2020)
4. Катаєва Е. Національні особливості медіації в Україні. Досвід та перспективи. *Слово національної школи суддів України.* 2013. № 3 (4). С. 156 – 161.

5. Задорожна С.Ф. Перспективи запровадження примирної процедури (медіації) в Україні. *Міжнародне приватне право: розвиток, порівняльний аспект, гармонізація*. 2010. С. 189–192. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/SBORNIKI_2010/PPP_8_2009/Zadorojna.pdf (дата звернення 21.07.2020)
6. Боженко Н.В. Медіація як один із засобів врегулювання адміністративних спорів: теоретико-історичний аспект. *Право.ua*. 2017. № 1. С. 95-98. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pravo_2017_1_19 (дата звернення 21.07.2020)
7. Белінська О. В. Медіація – альтернативне вирішення спорів. *Вісник Вищої ради юстиції*. 2011. № 1 (5). С. 158 – 173.
8. Адамантис О. Медіація в Україні: «за» и «против». *Юрист & Закон*. 2011. № 42. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/EA002546.html (дата звернення 21.07.2020)
9. Цивільний процесуальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2004. № 40-41, 42. ст.492. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/print> (дата звернення 21.07.2020)
10. Господарський процесуальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1992. № 6. ст.56. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12/print> (дата звернення 21.07.2020)
11. Кодекс адміністративного судочинства України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2005. № 35-36, № 37. ст.446. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15/print> (дата звернення 21.07.2020)
13. Проект Закону України «Про медіацію» № 3504 від 19.05.2020. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=68877&pf35401=527488> (дата звернення 21.07.2020)
14. Проект Закону України «Про медіацію» 3504-1 від 04.06.2020. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=69023&pf35401=528665> (дата звернення 21.07.2020)
15. Блажівська О. Врегулювання спору за участі судді та медіація: що спільного в цих інститутах. *Судово-юридична газета*. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/136174-vregulyvannya-sporu-za-uchasti-suddi-ta-mediatsiya-scho-spilnogo-v-tsikh-institutakh> (дата звернення 21.07.2020)

References

1. Yasinovskiy, I.H. (2014), “The historical aspect of the institute of mediation and current trends of development”, *Naukovy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*, Ser.: Yurysprudenciya, vol. 10-2, part 1, pp. 31-33.
2. Ryabchenko, Yu.Yu. (2017), “The parties procedural status improvement in the context to the mediation development in Ukraine”, *Naukovy Visnyk Uzhhorod skhonalnoho universytetu*, Seriya PRAVO, Vypusk 43, vol. 1, pp. 132 – 134.
3. Yakovlyev, V.V. (2016), “Mediation in Ukraine: prospect of legislative regulation”, *Pravo*, [Online], vol. 25, available at: <https://zenodo.org/record/400390#.XvdjapCP5fE> (Accessed 21 July 2020).
4. Katayeva, E. (2013), “National characteristics of mediation in Ukraine: experience and prospects”, *SlovnacionalnoyishkolysuddivUkrayiny*, vol. 3 (4), pp. 156 – 161.
5. Zadorozhna, S.F. (2009), “Prospect of implementation of conciliatory procedure (mediation) in Ukraine”, *Mizhnarodnepryvatnepраво: rozvytok, porivnyalnyj aspekt, harmonizaciya*, [Online], available at: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/SBORNIKI_2010/PPP_8_2009/Zadorojna.pdf (Accessed 21 July 2020).
6. Bozhenko, N.V. (2017), “Mediation as one of the means of settling of administrative disputes: theoretical and historical aspect”, *Pravo.ua*, [Online], vol. 1, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pravo_2017_1_19 (Accessed 21 July 2020).
7. Belinska, O.V. (2011), “Mediation – alternative settlement of controversy”, *Visnyk Vyshhoj rady yustyciyi*, vol. 1 (5), pp. 158 – 173.
8. Adamantis, O. (2011), “Mediation in Ukraine: pro and contra”, *Yuryst & Zakon*, [Online], vol. 42, available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/EA002546.html (Accessed 21 July 2020).
9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2004), Civil Procedural Code of Ukraine, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/print> (Accessed 21 July 2020).
10. The Verkhovna Rada of Ukraine (1991), Commercial Procedural Code of Ukraine, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12/print> (Accessed 21 July 2020).
11. The Verkhovna Rada of Ukraine (2005), Code of Administrative Legal Proceedings of Ukraine, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15/print> (Accessed 21 July 2020).
12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2020), Project of Law “On Mediation” #3504 dated of May 19, 2020, available at: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=68877&pf35401=527488> (Accessed 21 July 2020).
13. The Verkhovna Rada of Ukraine (2020), Project of Law “On Mediation” #3504-1 dated of June 04, 2020, available at: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=69023&pf35401=528665> (Accessed 21 July 2020).
14. Blazhivska, O. (2019), “Settling of dispute with the participation of judge and mediation: similarities of institutes”, *Sudovo-yurydychna gazeta*, [Online], available at: <https://sud.ua/ru/news/publication/136174-vregulyvannya-sporu-za-uchasti-suddi-ta-mediatsiya-scho-spilnogo-v-tsikh-institutakh> (Accessed 21 July 2020).

Стаття надійшла до редакції 01.08.2020 року